

Кононенко О. Л.

аспірант,

Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ

Kononenko O. L.

Postgraduate Student

Donbas State Engineering Academy

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

ORGANIZATIONAL MECHANISM OF REALIZATION OF ANALYSIS AND CONTROL OF FINANCIAL STATEMENTS OF BUDGET INSTITUTIONS OF UKRAINE

Анотація. У статті розвинуто організаційний механізм аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ, який забезпечує наступні переваги: більшу інформативність головних розпорядників бюджетних коштів, Верховної Ради та уряду стосовно результатів використання фінансових ресурсів, які надані бюджетній установі державою; простоту, стислість, структурованість та зрозумілість сукупності показників за правовою ефективністю та прагматичною ефективністю, що дозволить не тільки фахівцям відстежувати результати діяльності бюджетних установ, а й бути їм корисними для громадськості, як джерела податкових надходжень та альтернативного спостерігача за розподіленням бюджетних коштів; аналітичне забезпечення для прийняття рішень у бюджетному менеджменті стосовно фінансування бюджетних установ на підставі зіставлення висновків щодо контролю правових аспектів та прагматичних, пошуку резервів підвищення результатів використання бюджетних коштів, формування ефективної управлінської політики на рівні установ; чутливість та гнучкість до змін можливостей (і очікувань) перерозподілу бюджетних ресурсів.

Ключові слова: механізм, аналіз, контроль, бюджетна установа, фінансова звітність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Методологія організації аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ передбачає можливість максимізувати позитивні екстерналії діяльності та управлінських рішень бюджетних установ для досягнення державних інтересів у бюджетній політиці. Напрями контролю фінансової звітності визначають не тільки правильність та цільовий характер використання бюджетних коштів, а й пріоритети продуктивності та результативності її діяльності. Вони забезпечують Верховну раду, уряд та громадськість інформацію щодо обґрунтованих планових обсягів бюджетних асигнувань, які мають бути спрямовані до тих установ, де краще (більш результативно) використовуються обмежені ресурси.

Наведені трансформації потребують розвитку та удосконалення організаційного механізму проведення аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи сучасні підходи до організації аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ, авторами не виокремлюється саме аспект фінансової звітності. Так, відокремлено вказується на: удосконалення зовнішнього або державного фінансового контролю (Г. Рак [1] та І. Максименко та О. Сопілко [2]), внутрішнього контролю (Д. Калінкін [3]), необхідність синергії внутрішнього та зовнішнього аудиту (К. Назарова [4]), аналіз та контроль виконання кошторису бюджетної установи, її доходів та видатків (О. Кожушко [5]), виявлення резервів підвищення фінансових показників (К. Ткаченко [6]), фінансовий механізм забезпечення бюджетних установ (Т. Канєва, А. Думіян [7]).

Метою статті є розвиток організаційного механізму реалізації аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною спрямованістю організаційного забезпечення аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ є, на наш погляд, більш точне визначення ефективності використання бюджетних коштів в комплексі з керівними принципами та стандартними шаблонами зовнішнього та внутрішнього аудиту фінансової звітності. Автори вказують на те, що «існуюча в Україні система фінансування бюджетних установ є недосконалою і потребує реформування, насамперед в аспекті переходу від виключно витратного методу, до методу фінансування спрямованого на результат» [7, с. 235] та пропонуються «напрямки підвищення ефективності функціонування бюджетних установ, шляхом застосування окремих елементів моделі часткової автономії, з урахуванням особливостей реалізації вітчизняного бюджетного процесу» [7, с. 235].

Відповідно, організація контролю й аналізу має відтворювати:

більшу інформативність головних розпорядників бюджетних коштів, Верховної Ради та уряду стосовно результатів використання фінансових ресурсів, які надані бюджетній установі державою;

простоту, стислість, структурованість та зрозумілість сукупності показників за правовою ефективністю та прагматичною ефективністю, що дозволить не тільки фахівцям відстежувати результати діяльності бюджетних установ, а й бути їм корисними для громадськості, як джерела податкових надходжень та альтернативного спостерігача за розподіленням бюджетних коштів;

аналітичне забезпечення для прийняття рішень у бюджетному менеджменті стосовно фінансування бюджетних установ на підставі зіставлення висновків щодо контролю правових аспектів та прагматичних, пошуку резервів підвищення результатів використання бюджетних коштів, формування ефективної управлінської політики на рівні установ;

чутливість та гнучкість до змін можливостей (і очікувань) перерозподілу бюджетних ресурсів.

Врахування означених керівних положень організації контролю бюджетного процесу на основі аналізу достатності фінансування, надійності, результативності діяльності та ліквідності бюджетних установ за фінансовою звітністю визначатимуться його найпродуктивніші шляхи.

Періодичність аналізу та контролю за визначеними напрямками має відбуватися:

Рахунковою палатою – раз на рік паралельно з прийнятною практикою незалежного фінансового контролю для формування довідкової інформації для Верховної ради, що має бути врахована при прийнятті рішень стосовно фінансування бюджетних установ з Державного бюджету на наступний рік;

органами внутрішнього контролю та державного контролю – щоквартально (для своєчасного прийняття відповідних управлінських рішень з приводу коригування фінансових показників) та підсумково – щорічно (для звітування за показниками достатності, надійності, результативності та ліквідності бюджетних установ, за якими мають бути прийнято рішення щодо бюджетних асигнувань конкретній установі в тій мірі, в якій вона потребує коштів та здатна на результативне їх використання. Саме установи, в яких показники достатності фінансування на основі бюджетних асигнувань є порівняно нижчими, а результативності, надійності, ліквідності – вищими, – обґрунтовано можна вважати лідерами у розподіленні бюджетних коштів, адже їх керівництво вмотивоване та здатне ефективно їх використовувати;

керівниками бюджетної установи (самоаналіз та самоконтроль) – перманентно, вчасно застосовуючи управлінські рішення щодо підвищення результатів використання бюджетних коштів, залучення додаткових джерел фінансування, забезпечення результативності діяльності та ліквідності бюджетної установи.

Цикл організації аналізу та контролю фінансової звітності має включати:

на етапі планування бюджетних асигнувань:

проектування фінансування бюджетних установ з представленням супровідних документів, що містять докладну інформацію і коментарі органів державного фінансового контролю та Рахункової палати про результати їх аудиту у попередньому періоді. Для цього організації подають Верховній Раді та уряду звіти та рекомендації щодо обсягу бюджетних асигнувань та напрямів їх використання, формулюванням пріоритетних завдань на наступний рік, виходячи з оцінки показників бюджетних установ протягом звітного року;

восени, після надання представлення та надання звітів органів контролю мають формуватися та затверджуватися бюджетні програми, які виражають не тільки обсяг бюджетних асигнувань, але й основні завдання бюджетних установ;

на етапі реалізації:

на початку року керівництвом бюджетних установ має бути сформований план, який включає дії керівництва щодо досягнення цільових результатів на поточний рік, відображаючи пріоритети, встановлені державою за про-

грамами. Такий план, в свою чергу, буде складати основу для аналізу планових та фактичних показників достатності фінансування, надійності, результативності та ліквідності;

на етапі моніторингу та корегування відбуватимуться дії, передбачені методичним підходом до аналізу та контролю фінансової звітності з боку самоконтролю, внутрішніх та зовнішніх органів контролю;

на етапі завершення бюджетного року та звітування (навесні), кожна бюджетна установа має підготувати фінансову звітність та оцінити досягнення показників (самоаналіз), а також має бути проведений контроль та аудит цих показників органами контролю.

Для узгодження звітів по аналізу та контролю з боку бюджетних установ та органів контролю пропонується ввести «Звіт про оцінку досягнутих результатів бюджетною установою» та «Консолідований звіт про оцінку досягнутих результатів» за групами установ бюджетної сфери за затвердженими формами. Таке звітування є орієнтованим на ефективність розподілу бюджетних коштів між установами державного сектору та певним чином гармонізує та консолідує інформацію з різних джерел (від бюджетних установ та органів контролю, казначейства) через об'єднання у такому потенційному звіті абсолютних показників фінансових звітів та структуровану та систематизовану інформацію про оцінку відносних показників діяльності бюджетних установ, розрахованих на основі цих фінансових звітів.

Глобальне значення пропонованих «Звіту про оцінку досягнутих результатів бюджетною установою» та «Консолідованого звіту про оцінку досягнутих результатів» полягає у тому, що вони допомагають сфокусуватися на багаторічних стратегічних планах Державного бюджету. Вони відображатимуть, яким чином керівники бюджетних установ роблять та будуть робити свій внесок у забезпечення ефективності бюджетних асигнувань, дозволятимуть оцінити компетенції керівників у їх здатності до розвитку бюджетних установ, якісному виконанню покладених на них функціональних обов'язків.

Крім того, інформація, наведена у таких звітах сприятиме міжвідомчій координації, посиленню співпраці між різними бюджетними установами однієї сфери діяльності та органами контролю, які беруть участь у моніторингу показників фінансової звітності, спільному розумінню того, як долати виклики у певній сфері.

На більш формальному рівні, керівники бюджетних установ можуть консультуватися між собою, ділитися досвідом, ресурсами та укладати спільні угоди про механізми співпраці.

Узагальнено організаційний механізм аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ наведено на рис. 1.

Введення єдиного звітного консолідованого документа стратегічного характеру посилить не тільки ефективність розподілу бюджетних коштів, а й забезпечуватиме реалізацію функції транспарентності розпорядників бюджетних коштів через прозорість та відповідальність у бюджетному процесі.

Як відзначають фахівці, «перспективи вдосконалення фінансового контролю залежать від його якості на всіх його етапах і своєчасності адекватного реагування фінансових органів, головних розпорядників кредитів та органів влади на результати подальшого контролю, тобто на виявлені факти нецільового і неефективного використання бюджетних коштів шляхом вживання заходів для відшкодування незаконних витрат, регулювання обсягів фінансування і приведення у відповідність із нормативно-

правовими актами, що регулюють бюджетний процес» [8, с. 140].

Сприяння координації підходів до складання бюджету на основі оцінки результатів діяльності бюджетних установ за наведеними показниками фінансової звітності є важливим елементом бюджетного процесу, який відповідає тенденції розвитку та вдосконалення бюджетного менеджменту на національному рівні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У статті пропонується організаційний механізм аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ, головною спрямованістю якого визначено більш точне визначення ефективності використання бюджетних коштів в комплексі з керівними принципами та стандартними шаблонами зовнішнього та внутрішнього аудиту фінансової звітності; сприяння координації під-

Рис. 1. Організаційний механізм аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ (розвинуто автором)

ходів до складання бюджету на основі оцінки результатів діяльності бюджетних установ за пропонованими показниками аналізу та контролю фінансової звітності, які окреслені у механізмі, є важливим елементом бюджетного процесу.

Розвинутий у роботі організаційний механізм аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ забезпечує наступні переваги: більшу інформативність головних розпорядників бюджетних коштів, Верховної Ради та уряду стосовно результатів використання фінансових ресурсів, які надані бюджетній установі державою; простоту, стислість, структурованість та зрозумілість сукупності показників за правовою ефективністю та праг-

матичною ефективністю, що дозволить не тільки фахівцям відстежувати результати діяльності бюджетних установ, а й бути їм корисними для громадськості, як джерела податкових надходжень та альтернативного спостерегача за розподіленням бюджетних коштів; аналітичне забезпечення для прийняття рішень у бюджетному менеджменті стосовно фінансування бюджетних установ на підставі зіставлення висновків щодо контролю правових аспектів та прагматичних, пошуку резервів підвищення результатів використання бюджетних коштів, формування ефективної управлінської політики на рівні установ; чутливість та гнучкість до змін можливостей (і очікувань) перерозподілу бюджетних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Рак Г. В. Організаційно-методичне забезпечення процедури зовнішнього контролю використання фінансових ресурсів бюджетних установ в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14(2). С. 88-93.
2. Максименко І. Я., Сопілко О. А. Державний фінансовий контроль як важливий фактор дієвості ведення обліку та аналізу діяльності бюджетних установ. Агросвіт. 2016. № 15-16. С. 36-40.
3. Калінкін Д. В. Рекомендації щодо упорядкування внутрішнього аудиту бюджетних установ. Бізнес Інформ. 2017. № 1. С. 251-255.
4. Назарова К. А. Перспективи реализации результатов синергии внутреннего и внешнего аудита. Бізнес Інформ. 2015. № 4. С. 219-224.
5. Кожушко О. В. Фактори впливу на стан організації ревізії виконання кошторису на утримання бюджетної установи. Інноваційна економіка. 2015. № 1. С. 231-238.
6. Ткаченко К. П. Вибір методу аналізу звіту про фінансовий стан (баланс) бюджетних установ задля виявлення резервів підвищення ефективності діяльності. Управління розвитком. 2014. № 9. С. 101-103.
7. Канева Т. В., Думікіян А. К. Економічна сутність фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ. Економічний вісник університету. 2016. Вип. 31(1). С. 235-241.
8. Одинець Д. О. Удосконалення організації контролю фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. Управління розвитком. 2014. № 3. С. 139-140.

Аннотация. В статье предлагается организационный механизм анализа и контроля финансовой отчетности бюджетных учреждений, основное внимание в котором уделяется более точному определению эффективности использования бюджетных средств в сочетании с руководящими принципами и стандартными шаблонами для внешнего и внутреннего аудита финансовой отчетности. Содействие координации подходов к составлению бюджета на основе оценки эффективности работы бюджетных учреждений по предлагаемым показателям анализа и контроля финансовой отчетности, которые изложены в механизме, является важным элементом бюджетного процесса. Предложенный в работе организационный механизм анализа и контроля финансовой отчетности бюджетных учреждений обеспечивает следующие преимущества: большую информативность главных распорядителей бюджетных средств, Верховной Рады и правительства о результатах использования финансовых ресурсов, предоставленных бюджетному учреждению государством; простоту, краткость, структурированность и понятность совокупности показателей правовой эффективности и прагматичной эффективности, что позволит не только специалистам отслеживать результаты деятельности бюджетных учреждений, но и могут быть полезны для общественности, как источника налоговых поступлений и альтернативного наблюдателя за распределением бюджетных средств; аналитическое обеспечение принятия решений в бюджетном менеджменте относительно финансирования бюджетных учреждений на основании сопоставления выводов по контролю правовых аспектов и прагматических, поиска резервов повышения результатов использования бюджетных средств, формирования эффективной управленческой политики на уровне учреждений; чувствительность и гибкость к изменениям возможностей (и ожиданий) перераспределения бюджетных ресурсов.

Ключевые слова: механизм, анализ, контроль, бюджетное учреждение, финансовая отчетность.

Summary. The article proposes an organizational mechanism for analysis and control of financial statements of budgetary institutions, the main focus of which is a more accurate definition of the effectiveness of budget funds in combination with guidelines and standard templates for external and internal audit of financial statements; Facilitating the coordination of approaches to budgeting based on the evaluation of the performance of budgetary institutions on the proposed indicators of analysis and control of financial statements, which are outlined in the mechanism, is an important element of the budget process. The article develops an organizational mechanism for analysis and control of financial statements of budgetary institutions, which provides the following advantages: greater information of the main managers of budget funds, the Verkhovna Rada and the government on the results of financial resources provided to the budgetary institution by the state; simplicity, brevity, structure and comprehensibility of a set of indicators for legal efficiency and pragmatic efficiency, which will allow not only professionals to monitor the performance of budgetary institutions, but also to be useful to the public as a source of tax revenue and an alternative observer of budget allocations; analytical support for decision-making in budget management regarding the financing of budgetary institutions on the basis of comparing conclusions on the control of legal and pragmatic aspects, finding reserves to improve the results of budget funds, forming an effective management policy at the institutional level; sensitivity and flexibility to changes in opportunities (and expectations) for redistribution of budget resources.

Key words: mechanism, analysis, control, budgetary institution, financial reporting.